

KONCERTNA DVORANA CONCERT HALL

LISINSKI

NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ INVALUABLE EXPERIENCE

LISINSKI
ARIOSO
GLAS ZA
LISINSKI
NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!

ELĪNA
GARANČA

mezzosopran

MALCOLM MARTINEAU, glasovir

Ponedjeljak, 8. veljače 2016., u 19 i 30 sati

PROGRAM

JOHANNES BRAHMUS

Ljubavna vjernost (Liebestreu) iz ciklusa Šest pjesama, op. 3, br. 1
(stihovi: Robert Reinick)

Ljubav i proljeće II. (Liebe und Frühling II.) iz ciklusa Šest pjesama, op. 3, br. 3
(stihovi: August Heinrich Hoffmann von Fallersleben)

Tajna (Geheimnis) iz ciklusa Pet pjesama, op. 71, br. 3
(stihovi: Karl August Candidus)

Hodali smo (Wir wandelten) iz ciklusa Šest popijevaka, op. 96, br. 2
(stihovi: Georg Friedrich Daumer prema Sándoru Petöfiju)

O obrazi dragi (O liebliche Wangen) iz ciklusa Pet popijevaka, op. 47, br. 4
(stihovi: Paul Fleming)

Sapfička oda (Sapphische Ode) iz ciklusa Pet popijevaka, op. 94, br. 4
(stihovi: Hans Schmidt)

Preslatka, miruj (Ruhe, Süßliebchen) iz ciklusa Petnaest romanci, op. 33, br. 9
(stihovi: Johann Ludwig Tieck)

Domotužje II. (Heimweh II.) ili O kad bih znao (O wüsst Ich doch)
iz ciklusa Devet popijevaka, op. 63, br. 8
(stihovi: Klaus Groth)

Stara ljubav (Alte Liebe) iz ciklusa Pet pjesama, op. 72, br. 1
(stihovi: Karl August Candidus)

Djevojačka pjesma (Mädchenlied) iz ciklusa Pet popijevaka, op. 107, br. 5
(stihovi: Paul Heyse)

Svibanjska noć (Die Mainacht) iz ciklusa Četiri pjesme, op. 43, br. 2
(stihovi: Ludwig Heinrich Christoph Hölty)

Sanjao sam (Es träumte mir) iz ciklusa Osam popijevaka i pjesama, op. 57, br. 3
(stihovi: Georg Friedrich Daumer)

Uplašenost (Verzagen) iz ciklusa Pet popijevaka, op. 72, br. 4
(stihovi: Karl von Lemcke)

O vječnoj ljubavi (Von ewiger Liebe) iz ciklusa Četiri pjesme, op. 43, br. 1
(stihovi: August Heinrich Hoffmann von Fallersleben prema narodnoj pjesmi)

PROGRAM

HENRI DUPARC

U zemlju gdje se ratuje (Au pays où se fait la guerre)

(stihovi: Pierre-Jules-Théophile Gautier)

Zanos (Extase)

(stihovi: Jean Lahor)

Fidila (Phidylé)

(stihovi: Charles-Marie-René Leconte de Lisle)

SERGEJ VASILJEVIČ RAHMANJINOV

Ne, molim te, ne odlazi! (О нет, молю, не уходи!)

iz ciklusa *Šest romanci*, op. 4, br. 1

(stihovi: Dmitrij Sergejevič Merežkovskij)

Ja zavoljela na tugu i jad (Полюбила я на печаль свою)

iz ciklusa *Šest romanci*, op. 8, br. 4

(stihovi: Aleksandr Aleksejevič Pleščejev prema Tarasu Grigoroviču Ševčenku)

Sumrak (Сумерки) iz ciklusa *Dvanaest romanci*, op. 21, br. 3

(stihovi: Ivan Ivanovič Thorževskij prema Jean-Marie Guyot)

One odgovaraju (Они отвечали) iz ciklusa *Dvanaest romanci*, op. 21, br. 4

(stihovi: Lev Aleksandrovič Mej prema Victoru Hugou)

Ja čekam te! (Я жду тебя!) iz ciklusa *Dvanaest romanci*, op. 14, br. 1

(stihovi: Maria Avgustovna Davidova)

Jorgovan (Сирень) iz ciklusa *Dvanaest romanci*, op. 21, br. 5

(stihovi: Ekaterina Andreevna Krasnova, rođ. Beketova)

Noć je tužna (Ночь печальна) iz ciklusa *Petnaest romanci*, op. 26, br. 12

(stihovi: Ivan Bunjin)

O, ne tuguj! (O, не грусти по мне!) iz ciklusa *Dvanaest romanci*, op. 14, br. 8

(stihovi: Aleksej Nikolajevič Apuhtin)

Tu ne pjevaj, ljepotice (Не пой, красавица) iz ciklusa *Šest romanci*, op. 4, br. 4

(stihovi: Aleksandar Sergejevič Puškin)

U visokom prizemlju Dvorane organizirana je prodaja diskografskih izdanja tvrtke *Deutsche Grammophon* kojoj će nakon koncerta prisustvovati Elina Garanča.

ELĪNA GARANČA (Riga, Letonija, 1976.) potječe iz glazbene obitelji. Otac joj je dirigent, a majka vokalna pedagoginja. Kao i niz međunarodno afirmiranih letonskih glazbenika, od kojih smo mnoge imali priliku čuti u Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog, Elīna Garanča uspjeh između ostalog zahvaljuje izvrsnom sustavu glazbene naobrazbe u Letoniji. Odabir pjevačke profesije za nju, međutim, nije bio samorazumljiv. Prateći kao djevojčica majku na radno mjesto u kazalište, postajala je fascinirana „daskama koje život znače“ te je razmišljala o karijeri dramske glumice ili glumice u mjuziklu, pa čak i o studiju kulturnog menadžmenta. Srećom za njezine brojne obožavatelje, s dvadeset godina upisala je studij solo pjevanja na Letonskoj glazbenoj akademiji *Jāzeps Vītols* u Rigi. Vrlo se brzo pokazalo da glazba Mozarta i skladatelja talijanskog belkanta 19. stoljeća posebno odgovara njezinu mladom, lirskom mezzosopranu. Premda je u dosadašnjoj karijeri bila uglavnom oprezna u odabiru repertoara, kao studentica je ipak smiono u zadnji čas uskočila u zahtjevnu ulogu Jane Seymour u predstavi Donizettijeve opere *Anna Bolena*. U ono vrijeme u Letoniji taj repertoarni „fah“ nije, međutim, pružao mladim pjevačima dovoljno prilika pa se Garanča neposredno nakon studija preselila u Njemačku, gdje je tri godine provela u angažmanu opernih kuća u Meiningenu i Frankfurtu. Usporedno se usavršavala u Beču te u Bloomingtonu u SAD-u, a sudjelovala je i na natjecanjima. Tako je osvojila prvu nagradu na Natjecanju *Miriam Helin* u Finskoj 1999. godine, a 2001. plasirala se u finale natjecanja *Cardiff Singer of the World*. Teško je označiti istinsku prekretnicu u njezinoj bogatoj karijeri, no na njemačkom govornom području svakako važno mjesto pripada debiju na Salzburškim svečanim igrama 2003. u ulozi Annija u Mozartovoj operi *La clemenza di Tito*. Zablistala je u toj razmjerno maloj, muškoj ulozi te su uz oduševljenje publike i kritike uslijedili angažmani u uglednim opernim kazalištima.

U Bečkoj državnoj operi prvi put je nastupila 2003. u ulozi Lole u jednočinki *I pagliacci* Ruggera Leoncavalla, čime je započeta učestala i plodonosna suradnja s tom opernom kućom, okrunjena 2013., kad je postala najmlađa pjevačica ovjenčana titulom *Kammersängerin* (istaknute solistice) Bečke državne opere. Pjevala je ulogu Dorabelle u Mozartovoj operi *Così fan tutte* u režiji velikog Patricea Chéreaua 2005. na Festivalu u Aix-en-Provenceu. U Kraljevskoj operi *Covent Garden* u Londonu prvi put je nastupila 2007., a godinu dana poslije u Operi Metropolitan u New Yorku ulogom Rosine u *Seviljskom brijaču* Gioachina Rossinija. Uz nastupe u opernim kućama Rige, Graza, Ženeve, Münchena, Pariza, Berlina i Milana, njeguje i razgranatu koncertnu djelatnost, bilo u vidu recitala solo pjesama, kao što je večerašnji koncert, bilo izvedbama sakralnih djela uz pratnju orkestra, kao što su Verdijev *Rekvijem* i Beethovenova *Missa solemnis*. Dijelila je pozornicu s uvažanim vokalnim solistima (Roberto Alagna, Edita Gruberová, Jonas Kaufmann, Anna Netrebko, René Pape, Bryn Terfel, Ramón Vargas, Rolando Villazón) te surađivala s najvećim dirigentima današnjice (Riccardo Chailly, Gustavo

Dudamel, Nikolaus Harnoncourt, James Levine, Fabio Luisi, Riccardo Muti, sir Roger Norrington i Christian Thielemann). Izbor najvažnijih uloga Elīne Garanče, osim već spomenutih, uključuje sljedeće: Adalgisa u *Normi* i Romeo u *I Capuletti e i Montecchi* Vincenza Bellinija, Margareta u *Faustovu prokletstvu* Hectora Berlioza, Cherubino u *Figarovu piru* i Sesto u *La clemenza di Tito* W. A. Mozarta, Angelina u *Pepeljugi* Gioachina Rossinija te Oktavijan u *Kavaliru s ružom* Richarda Straussa.

No ako bi trebalo izdvojiti jednu koja je ponajviše obilježila njezinu dosadašnju karijeru, svakako bi to bila naslovna uloga u Bizetovoj *Carmen*, u kojoj je zablistala na nizu europskih opernih pozornica. Zahvaljujući izravnom videoprijenosu i kasnijem DVD izdanju, najviše je ljudi očarala u predstavi *Carmen* u režiji Richarda Eyra u njujorškom Metropolitanu. Garanča fatalnu junakinju utjelovljuje nevjerojatnom glazbenom, ali i glumačkom silovitošću te odiše senzualnošću bez ikakva pribjegavanja stereotipima. Unatoč tome što je dosad vrlo promišljeno „čuvala“ glas, u planu ima proširenje repertoara na dramske uloge, kao što je Santuzza u operi *Cavalleria rusticana* Pietra Mascagnija, a i sama priznaje da dijeli san većine mezzosopranistica o tome da jednoga dana pjeva ulogu Amneris u *Aidi* Giuseppea Verdija. Garanča je 2005. potpisala ekskluzivni ugovor s diskografskom kućom *Deutsche Grammophon* te je u međuvremenu izdala niz vrlo uspješnih nosača zvuka. Za razliku od opernih uloga koje bira prema vokalnim i stilskim kriterijima, koncentrirajući se još uvijek pretežito na Mozarta, belkanto i francusku operu 19. stoljeća, diskografske projekte nakon prva dvaju albuma za *Deutsche Grammophon* (*Aria Cantilena* i *Bel canto*) oblikuje uglavnom tematski, pa tako *Habaneru* (2010.) uz arije iz *Carmen* čine raznovrsne skladbe koje imaju dodira sa španjolskim koloritom, dok u *Meditations* (2013.) obuhvaća četiri stoljeća sakralnih skladbi na različitim jezicima, zračeći posebnim unutarnjim mirom.

Naposljetku, ne treba prešutjeti da je Elīna Garanča prototip suvremene operne zvijezde koja znalački komunicira s publikom na različitim razinama. Zbog iznimne ljepote te istančanog stila, talijanski su je mediji prozvali „Grace Kelly opernih pozornica“. Svjesna potrebe za interakcijom s medijima, već na početku karijere, 2001., o njoj je snimljen dokumentarni film u kojemu je rado s javnošću podijelila kojim se sportom bavi u slobodno vrijeme; često sudjeluje i na tribinama i u televizijskim emisijama. Budući da je dugo sa suprugom, dirigentom Karelom Markom Chichonom živjela u Beču, u Austriji je na njemačkom jeziku objavila biografiju *Posebno su važne cipele*, u kojoj govori i o svojem modnom ukusu. Ne obavlja svoj privatni život velom tajne, pa je poznato da se s obitelji, koju su proširile dvije male kćeri, nastanila u raskošnoj vili u španjolskoj Málagi. Međutim, kao prava diva, ta uvažena umjetnica veliko zanimanje medija uvijek zna preusmjeriti prema svojem pjevačkom umijeću kojemu nema premca.

Britanski pijanist **MALCOLM MARTINEAU** (Edinburgh, Velika Britanija, 1960.) studirao je na Sveučilištu u Cambridgeu te na *Royal College of Music* u Londonu. Profilirao se u jednoga od najistaknutijih britanskih pjevačkih korepetitora koji se svojom vještom glasovirskom pratnjom prilagođava mnogim pjevačkim osobnostima. Suradivao je s plejadom velikih pjevačkih imena iz domovine i inozemstva (sir Thomas Allen, *dame* Janet Baker, Barbara Bonney, Florian Boesch, Ian Bostridge, Angela Gheorghiu, Susan Graham, Thomas Hampson, Christiane Karg, Simon Keenlyside, Angelika Kirchschrager, Magdalena Kožená, *dame* Felicity Lott, Christopher Maltman, Karita Mattila, Anna Netrebko, Anne Sofie von Otter, Dorothea Röschmann, Michael Schade i Frederica von Stade). Možda je najpoznatiji po više od dvadeset pet godina suradnje s Brynom Terfelom, kojega prati još od njegova pobjedničkoga nastupa na natjecanju *Cardiff Singer of the World* 1989. godine. U londonskom Wigmore Hallu te na Festivalu u Edinburghu predstavlja integralne cikluse solo pjesama pojedinih skladateljskih velikana, no premda ima vrlo raznolik repertoar, najveća su mu specijalnost britanske, njemačke i francuske solo pjesme.

Nastupao je na recitalima u glasovitim europskim i američkim koncertnim dvoranama, primjerice u dvoranama *Barbican* i *Queen Elizabeth Hall* te u Kraljevskoj operi *Covent Garden* u Londonu, potom u milanskoj *Scali*, *Théâtre du Châtelet* u Parizu, u *Philharmonie* i *Konzerthaus* u Berlinu, amsterdamskom *Concertgebouwu*, dvoranama *Konzerthaus* i *Musikverein* u Beču, *Alice Tully Hall* i *Carnegie Hall* u New Yorku te na festivalima u Aix-en-Provenceu, Edinburghu i Salzburškim svečanim igrama. Također je kao korepetitor sudjelovao na majstorskim tečajevima značajnih opernih diva prošlosti kao što su Joan Sutherland, Elisabeth Schwarzkopf i Ileana Cotrubaș. Martineau ima opsežnu diskografiju s različitim pjevačima i diskografskim kućama. Ističu se albumi s *liedovima* Schuberta, Schumanna i engleskim solo pjesmama, na kojima prati Bryna Terfela, u izdanju *Deutsche Grammophon*, recitali Simona Keenlysidea sa skladbama Schuberta i Richarda Straussa za *EMI*, recitali Angele Gheorghiu i Barbare Bonney za izdavačku kuću *Decca*, album čeških pjesama Magdalene Kožene za *Deutsche Grammophon*, ciklusi pjesama Benjamina Brittena i Schubertovo *Zimsko putovanje* s Florianom Boeschom u izdanju *Onyx* te Richarda Straussa sa Christiane Karg za *Berlin Classics*, kao i album njemačkoga *lieda* s Dorotheom Röschmann za *Sony*. Nositelj je titule počasnog doktora Kraljevske škotske akademije za glazbu i dramu i umjetnički ravnatelj Festivala *Lieder+* u Leedsu. Održava i majstorske tečajeve korepeticije. Publiku očarava sigurnom pijanističkom tehnikom, nepogrešivom muzikalnošću i profinjnom pratnjom koju pruža pjevačima.

JOHANNES BRAHMS (Hamburg, Njemačka, 1833. - Beč, Austrija, 1897.) izrazito je plodan skladatelj *lieda*, tj. njemačke solo pjesme. Osim što je objavio oko dvjesto primjeraka te glazbene vrste, u rukopisu je sačuvan niz mladenačkih i kasnih solo pjesama, a napisao je i mnogo vokalnih dueta i kvarteta, također uz pratnju glasovira. Premda je kontinuirano radio na solo pjesmama, brojevi opusa pod kojima su objavljene nisu egzaktni pokazatelji kronologije nastajanja, budući da je pojedine dovršene pjesme često ostavljao „po strani“, u nadi da će ih u pogodnom trenutku „združiti“ s nekim novim skladbama i objaviti pod zasebnim brojem opusa. Stoga ćemo se u razmatranju pojedinačnih pjesama manje rukovoditi redoslijedom njihova nastanka, a više tematskim i dramaturškim grupiranjem koje vrijedi za koncipiranje većerašnjeg recitala. Brahmsova temeljna skladateljska težnja bila je sinteza romantičarske poetike s temeljitim poznavanjem glazbene tradicije, pogotovo njemačkih velikana baroka i bečke klasike. Međutim, solo pjesma je bila manje pogodan medij za realizaciju tih težnji od komorne i orkestralne glazbe, u kojima je skladatelj ostvario svoja najveća postignuća, jer je zahtijevala spontanu i neposrednu reakciju na pjesnički predložak. Premda Brahms i na tom polju pronalazi načina da pokaže svoju glazbenu učenost, pogotovo u razradi glasovirske pratnje, konvencije glazbene vrste od njega u manjoj mjeri očekuju herojsku uzvišenost i strastvenu patetiku u kojoj su mu uzori bili Beethoven i rani romantičari. Često ga se kritiziralo zbog odabira pjesničkih predložaka, no razlog nije bilo pomanjkanje dobrog ukusa ili nezainteresiranost za glazbenu sinergiju s poezijom. Uz djela vodećih njemačkih pjesnika 19. stoljeća kao što su Eichendorff, Goethe, Heine, Ludwig Höltz, Mörike, Rückert i Theodor Storm, zadovoljavao se, naime, i stihovima minornijih pjesnika onoga vremena, primjerice Karla Augusta Candidusa, Karla von Lemckea, Adolfa Friedricha von Schacka i Maxa von Schenkendorfa te Georga Friedricha Daumera, čije pjesme s pedeset četiri uglazbljenja pretežu u Brahmsovu opusu. Razloge treba tražiti u skladateljskoj želji da nadogradi, razradi pa čak i unaprijedi neka obilježja lirske predloška, zbog čega remek-djela njemačke poezije uglazbljenjem ne bi takoreći ništa „dobila“.

Brahms se oslanja i na velika postignuća svojih prethodnika, Schuberta i Schumanna, u međudjelovanju pjesništva i glazbe, dok je u formalnom smislu na razmeđu strofnog (*Lied*, tj. popijevka) i prokomponiranog (*Gesang*, tj. pjesma) tretmana tekstualnog predloška. Za razliku od svojih prethodnika, nije bio sklon grupiranju solo pjesama u velike i jedinstvene cikluse. Jedina iznimka je *Petnaest romanci iz „Maguelone“ Ludwiga Tiecka*, op. 33, no i one su nastajale u dugom razdoblju od 1861. do 1869. Radi se o sižeu francuske srednjovjekovne viteške epike o ljubavi provansalskog viteza Pierrea i sicilijanske djeve Maguelone, a Tieckova obrada je već u Brahmsovo vrijeme bila pomalo zastarjela. Međutim, ***Preslatka, miruj (Ruhe, Süßliebchen)*, op. 33,**

br. 9, nježna uspavanka koju Pierre svojoj dragoj pjeva u idiličnoj prirodi, među zanimljivijima je u ciklusu. U prvoj kitici Brahms uljuljkuje slušatelja postojanim sinkopiranim pulsiranjem, u drugoj znalački varira, a u trećoj se, kako se rasplamsavaju Pierreovi osjećaji prema usnuloj Maguelone, udaljuje od strofne forme harmonijskom i ritamskom uzbuđenošću.

Kao i ta, većina Brahmsovih solo pjesama suprotstavlja tečne dijatonske vokalne melodije, čiji su uzor nerijetko narodne pjesme, postojanoj basovskoj liniji u glasoviru, dok bogate unutarnje dionice unose kontrapunktsku raznolikost i ekspresivnu živost. Tematski su većinom ljubavne, pa se večerašnjim izborom prolazi širok luk od ljubavne zanesenosti do razočaranja i osamljenosti, što nerijetko pronalazi odraz u ugođajnom doživljaju prirode. Već u mladenačkoj pjesmi *Ljubavna vjernost (Liebestreu)*, **op. 3, br. 1**, nastaloj 1853., Brahms postavlja temelje svojeg stila, izražavajući postojanost ljubavne vjernosti na dostojanstven način. Svaka od tri kitice sastoji se od pitanja koje stavlja vjernost ljubavnoga subjekta na kušnju, a on mu stoički odgovara, omogućujući skladatelju koncipiranje svake kitice u jasnom kontrastu pitanja i odgovora, a Brahms prožima cjelinu karakterističnim ritamskim motivom.

U sljedećih pet pjesama na repertoaru, nastalim u različitim skladateljskim razdobljima, pretežu ljubavne radosti. *Ljubav i proljeće II. (Liebe und Frühling II.)*, **op. 3, br. 3**, skladana također 1853. te *O obrazi dragi (O liebliche Wangen)*, **op. 47, br. 4**, napisana 1868. ili možda još prije, donose mladenačku uzbuđenost ljubavnoga zanosa. U prvoj je lirski subjekt tako nestrpljiv da što prije vidi voljenu osobu da mu prirodne ljepote gotovo smetaju svojom nametljivošću, a u drugoj zaljubljenost licem dragane stihovi Paula Fleminga donose možda i pomalo pretjeranom milozvučnošću. Brahms, dokazujući da zna biti jednostavan kad je to potrebno, na ovakve predložke odgovara durskim načinom, živahnom melodijom te pravilnom formom s elementima strofnog ponavljanja. Osnovni ton solo pjesama *Tajna (Geheimnis)*, **op. 71, br. 3**, nastale 1877., i *Hodali smo (Wir wandelten)*, **op. 96, br. 2**, skladane 1884., izrazito je romantičan. Obje ovjekovječuju poseban trenutak introspekcije tijekom zajedništva ljubavnika u šetnji prirodom. O prvoj se Clara Schumann u pismu Brahmsu očitovala na sljedeći način: „Još jedna čarobna popijevka, posebno njezina druga polovica.“ I doista, trenutak kad se prirodi otkriva tajna zaljubljenih, Brahms komponira izrazito čeznutljivo. *Hodali smo*, prijevodu pomalo sentimentalne pjesme mađarskoga romantičara Sándora Petőfija skladatelj pristupa na sličan način, izlazeći iz strofnog ponavljanja u trenutku kada lirski subjekt priznaje svoje osjećaje. *Saffička oda (Sapphische Ode)*, **op. 94, br. 4**, jedna od najpoznatijih Brahmsovih popijevki, nastajala je 1883./1884., a klasicistički predložak Hansa Schmidta nadahnua je izrazito suptilno i tankoćutno uglazbljenje.

Sljedećih sedam solo-pjesama donosi manje radosna, katkad melankolična, katkad i očajna i sumorna raspoloženja. **Domotužje II. (Heimweh II.), op. 63, br. 8**, nastala 1874., vrlo je pravilna i uravnotežena evokacija nostalgije, bez ikakvih ekspresivnih ekscesa. **Stara ljubav (Alte Liebe), op. 72, br. 1** iz 1876., na nešto zanimljiviji Candidusov predložak o sjetnom prisjećanju na prošlost, pokazuje Brahmsa u gotovo šubertovskoj profinjenosti u evociranju ugođaja. Nakon razmjerno konvencionalnog ocrtavanja melankolije u prve dvije kitice, skladatelj glazbeno vrlo plastičkim sredstvima dočarava kako lirskog subjekta varaju osjetila (dodiri, šumovi i mirisi kao uspomene), a završetak je u nešto mračnijem tonu nego početak. **Djevojačka pjesma (Mädchenlied), op. 107, br. 5**, nastajala je od 1886. do 1888. na lapidarni predložak pomalo pretjerane tugaljivosti, no Brahms je na njezinu jednostavnost reagirao tečnom melodikom koju je u završnoj kitici obogatio odgovarajućom melankolijom. Popijevka **Uplašenost (Verzagen), op. 72, br. 4**, nastala 1864., na sličan način donosi iznenađenje i odmak od strofnog ponavljanja. Naime, pjesnički subjekt kojega, uz kontinuiranu pratnju „valovitih“ rastavljenih akorda u dionici glasovira, uznemiruje uzburkano more; u trećoj, posljednjoj kitici, uz promjenu ugođaja uviđa da bi ga uzvišeni prizor trebao utješiti, a ne dodatno rastužiti. **Svibanjska noć (Die Mainacht), op. 43, br. 2**, iz 1866. na pomalo sentimentalni Höltjjev predložak, svojevrsna je suprotnost pjesmi *Ljubav i proljeće II.*, i to ne samo zato što se sada u prirodi prepoznaje kontrast s osjećajnim stanjem lirskog subjekta, osamljenog ili razočaranog u ljubav. Naime, u toj pjesmi kompleksnog formalnog nacrtu Brahms ujedinjuje elemente strofnog oblikovanja s kontinuiranim variranjem i trodijelnošću, a daje joj i veći ekspresivni naboj. **Sanjao sam (Es träumte mir), op. 57, br. 3**, skladana od 1868. do 1871., jedna je od inovativnijih Brahmsovih pjesama na programu ovoga recitala. Lapidarni tekst o varljivom snu o uzvraćenoj ljubavi Brahmsu je omogućio krajnju otvorenost forme i vremensko „širenje“ trajanja pjesme. Naime, kao što je lirski subjekt između sna i jave, tj. budi se iz sna za koji ne zna je li san, tako i slušatelj zahvaljujući zastajkivanju ritamskoga tijeka i harmonijskom oklijevanju pomalo gubi orijentaciju. Naposljetku, recital zaključuje pjesma **O vječnoj ljubavi (Von ewiger Liebe), op. 43, br. 1**, koja je epskim elementima uvelike slična ranijim romancama. Noćni seoski prizor u kojemu djevojka odagnaje sumnje svojega mladića o postojanosti njihove tajne ljubavi, mali je operni prizor s promjenama tempa i stila te dramatizacijom vokalnoga idioma i „orkestralno“ koncipirane pratnje, a Brahmsu polazi za rukom postići veću cjelovitost nego u op. 33.

HENRI DUPARC (Pariz, Francuska, 1848. - Mont-de-Marsan, Francuska, 1933.), manje je poznati francuski skladatelj koji je, međutim, uvelike pridonio razvoju francuske solo pjesme. Francuski su skladatelji 19. stoljeća sve više razlikovali popularnu *chanson*, solo pjesmu manje „ozbiljnoga“ književnoga predloška od *mélodie*, ekvivalenta njemačkom *liedu*. *Mélodie* se razvila iz jednostavnije strofne popijevke zvane romanca (*romance*). I dok je u djelima istaknutih predstavnika *mélodie* od 1840. (Gounod, Franck, Saint-Saëns, Bizet, Massenet, Lalo, Delibes i drugi) ta žanrovska prethodnica još prisutna, Gabriel Fauré, Claude Debussy i sam Duparc doveli su *mélodie* do vrhunca samosvojnosti. Razloge Duparcove razmjerne anonimnosti treba tražiti u njegovim životnim okolnostima koje su uzrokovale vrlo ograničenu produktivnost. Nakon studija prava, polazio je privatne satove glasovira i kompozicije kod Césara Francka te se amaterski bavio kompozicijom do 1884., kad zbog bolesti napušta umjetničku djelatnost i povlači se iz javnosti. Kao perfekcionista koji je stalno revidirao svoje skladbe, Duparc je ostavio opus od samo trinaest dovršenih djela, isključivo solo pjesama uz pratnju glasovira. Neke od kojih je orkestrirao, ali se izvorne glasovirske inačice smatraju uspješnijima.

Prijateljevao je sa Chaussonom i Chabrierom, no najviše ga se dojmila glazba Liszta i Wagnera. Premda se Debussy o njemu očitovao pogrdno, teško je ne primijetiti da su neke Duparcove skladbe utjecale na rane solo pjesme njegova mlađeg kolege. Iznimnoga književnog ukusa, pomno je birao pjesničke predloške, tankočutno reagirao na njihovu ugođajnost, a u kasnim djelima priklonio se i stvaralaštvu francuskih simbolista. Često je sklon složenim harmonijskim inovacijama, kontrastnom odnosu vokalne dionice i glasovirske pratnje te variranju i razbijanju strofne forme. Smatra se da je francuskoj *mélodie* dao posebnu ozbiljnost i dubinu te je učinio jednom od najvažnijih glazbenih vrsta u zemlji. Za ranu pjesmu ***U zemlju gdje se ratuje (Au pays où se fait la guerre)*** skladanu od 1869. do 1870., većina spomenutih odlika nije posve tipična. Ta Gautierova balada trebala je postati dijelom opere *Rusalka* koju Duparc naposljetku nije ni počeo skladati, ali se time mogu objasniti neke njezine „teatralne“ odlike. Variranu strofnu formu uglazbljenja u trećoj kitici remeti „dramatski“ glazbeni kontrast, kad se junakinji koja iščekuje povratak dragoga iz rata pričinja da čuje njegove korake, no pjesma je svejedno vrlo sugestivna i efektna.

Ostale dvije pjesme na repertoaru svakako su karakterističnije za Duparcovo stvaralaštvo. Senzualni stihovi Jeana Lahora koji uspoređuju spokoj nakon ljubavnoga sjedinjenja sa smrću podsjetili su skladatelja pri uglazbljenju pjesme ***Zanos (Extase)*** iz 1874. (revidirana 1884.) na ljubavnu smrt (*Liebestod*) u *Tristanu* i *Izoldi* Richarda Wagnera. Pjesmu je protkao akordskim progresijama karakterističnim za njemačkoga skladatelja, pa i znamenitim „Tristan-akordom“, a pritom ta *mélodie* ipak zvuči nepogrešivo i profinjeno francuski. ***Fidila (Phidylé)*** iz

1882. donosi selektivno uglazbljenje početnih kitica i završne kitice apolinijske lirike „parnasovca” Lecontea de Lislea. Pjesnički siže donekle sličan Brahmsovoj romanci *Preslatka, miruj*, op. 33, br. 9 opisuje lirski subjekt kako uspavljuje objekt svoje čežnje, nimfu Fidilu, no od skladnih, uravnoteženih kitica predložka u Duparcovu profinjenom uglazbljenju ne ostaje gotovo ništa. Skladatelj velikim melodijskim, harmonijskim i ritamskim promjenama prati svaki detalj pjesme, obogaćujući je osebnom atmosferičnošću. Doista, u toj *mélodie* francuska se solo pjesma nije mogla više udaljiti od svojeg ishodišta u strofnoj popijevki a da pritom ipak ostane istinski liriska.

Posljednji ruski romantičar **SERGEJ RAHMANJINOV** (Oneg, Rusija, 1873. - Beverly Hills, SAD, 1943.), poznat ponajviše po svojoj glasovirskoj glazbi, nije pokazao sustavnu produktivnost na polju solo pjesme kao Brahms ili izbirljivost i proročku viziju poput Duparcove. Ipak je dao važan doprinos solo pjesmi na ruskom jeziku, skladavši ih 73 te ih je grupirao u sedam opusa. Svi su objavljeni u razdoblju od rane mladosti do 1916., tj. prije Oktobarske revolucije i Rahmanjinovljeve emigracije iz Rusije, što možemo objasniti činjenicom da izvan domovine nije imao želju za skladanjem vokalne glazbe zbog vezanosti za materinski jezik i lokalnu sredinu. Rane zbirke op. 4 i op. 8, obje izdane 1893., nastale su nakon završetka studija na Moskovskom konzervatoriju i pod snažnim utjecajem Čajkovskog. Premda već pokazuju veliku melodijsku invenciju po kojoj je Rahmanjinov prepoznatljiv, glasovirskoj pratnji katkad nedostaje raznolikosti. U zbirkama op. 14 (1896.) i op. 21 (1902.) možemo pratiti sazrijevanje na polju solo pjesme. Dok su skladbe iz op. 14 još pomalo u sjeni Čajkovskog, a glasovirska pratnja svojom nametljivošću katkad nadvladava glas, u op. 21 Rahmanjinov postiže veću ravnotežu između glasa i pratnje, koja je nešto suzdržanija u odnosu na op. 14, no više sudjeluje u interpretaciji teksta. Napokon, u kasnim zbirkama op. 34 (1912.) i op. 38 (1916.) doseže zrelost, između ostalog i pažljivim odabirom pjesničkih predložaka (u op. 38 stihova ruskih simbolista), a u toj, posljednjoj zbirci očituje se i posebno zanimanje za zvukovnu boju.

Večeras na repertoaru neće biti pjesama iz skladateljevih kasnih zbirki, možda i zbog toga što su one pisane za specifične soliste te ih se teže da transponirati za glasove drugačijeg opsega. **Ne, molim te, ne odlazi! (О нет, молю, не уходи), op. 4, br. 1**, nastala 1893., počinje kratkom aluzijom na polagani stavak *Prvog koncerta za glasovir i orkestar u fis-molu*, no zvuči gotovo kao da bi je mogao pjevati Evgenij Onjegin iz istoimene opere Čajkovskog. Dramatičan očajnički vapaj lirskog subjekta koji poziva dragu da ostane s njim tvori u vokalnoj dionici deklamacijsku, ali ekspresivnu liniju, dok glasovir sve prati postojanim tijekom uzbibanih triola, uz povremene disonantne žalce. Kao tužaljka vojničke nevjeste koja strepi i žali nad svojom sudbinom, **Ja zavoljela na tugu i jad (Полубила я**

na *печаль свою*), **op. 8, br. 4** iz 1893. ističe se lapidarnošću i jednostavnošću. Melodijski izraz podsjeća na Musorgskog, odnosno na njegov način oponašanja folklor. Pratnja je prilično jednostavna, a vokalna dionica nakon kratkog iskoraka u deklamacijski stil ponavlja glavni motiv na uzdah „Ah!“. U *Sumraku (Сумерки)*, **op. 21, br. 3**, pjesmi nastaloj 1902., vidi se nadolazeća skladateljeva zrelost, i u izrazitoj prokomponiranosti, i u mnogo suptilnijoj glasovirskoj pratnji i njezinoj interakciji s glasom. Predložak je poetični opis žene koja gleda kroz prozor u noć pa se diskretniji skladateljski pristup nadaje sam po sebi. Popijevka *Оне одговарају (Они отвечали)*, **op. 21, br. 4**, premda nastala u isto vrijeme, evidentnije je romantična, što i nije neobično s obzirom na to da su stihovi prijevod Victora Hugoa i dijaloškom strukturom sugeriraju književnu vrstu romance ili balade. Poticaji koje galijotima daju sirene ili kakve druge bajne djeve, prikladne su za variranje strofne forme, dok glasovir, kao u Brahmsovoj popijevci *Uplašenost*, rastavljenim akordskim pasažama dočarava kretanje valova. Po strofnoj formi, od koje se otklon ostvaruje u trećoj kitici, njoj je slična i *Ja čekam te! (Я жду тебя)*, **op. 14, br. 1** iz 1894. U mnogim pjesmama opjevano iščekivanje ljubavnoga sastanka pod tajanstvenim okriljem noći prolazi osjećajna stanja zanosa i sjete, sve do strastvene nestrpljivosti, dovodeći do kulminacije u kojoj se *Ja čekam te* još jedanput ponavlja, no sada već gotovo kao krik. *Jorgovan (Сирень)*, **op. 21, br. 5**, nastala 1902. kao možda najuspješnija pjesma u zbirci, po meditativnom ugođaju sličnija je *Sumraku*, a izdvaja se gotovo impresionističkom zvukovnošću. O samosvojnosti glasovirske pratnje svjedoči činjenica da je popijevku Rahmanjinov obradio i za glasovir solo. *Noć je tužna (Ночь печальна)*, **op. 26, br. 12** iz 1906., refleksija je osamljenog noćnog putnika kroz stepu, no srodna je *Sumraku* i *Jorgovanu* po prokomponiranom karakteru, važnosti pratnje u stvaranju ugođaja i specifičnoj melankoliji bez primjesa salonske patetike. S repertoara večerašnjeg recitala Rahmanjinov se nekoj vrsti ruskoga ekvivalenta *liedu* ponajviše približio u te tri solo pjesme.

Posljednja dva primjera vraćaju nas u skladateljevo rano stvaralaštvo. U *O, ne tuguji! (O, не грусти по мне!)*, **op. 14, br. 8**, nastaloj 1896., kao da smo opet na opernoj pozornici. Junakinja uz plastičku i sugestivnu pratnju ohrabruje ljubljenu osobu da ne očajava zbog njezine smrti, već da nastavi sa životom. Naposljetku, pjesma *Tu ne pjevaj, ljepotice (Не пой, красавица)*, **op. 4, br. 4** iz 1893., ukazuje na to da je Rahmanjinov, uglazbljujući majstorske Puškinove stihove, i u ranoj dobi bio kadar ostvariti iznimna djela. Referirajući se na tekst, uvodi elemente gruzijskoga folklor, kao što su pasaže nalik na vokalne melizme i povećani intervali u dionici glasovira. Pratnja ne samo da je raznolika nego kao da svojim „pjevanjem“ utjelovljuje gruzijsku djevojku koju lirski subjekt odgovara od pjesme, zbog čije zavodljivosti postaje melankoličan. Djevojka, odnosno glasovir, naposljetku i utihne u odumirućem završetku pjesme.

JOHANNES BRAHMS:

LIEBESTREU

Stihovi: Robert Reinick

„O versenk', o versenk' dein Leid,
 Mein Kind, in die See, in die tiefe See!“
 Ein Stein wohl bleibt
 auf des Meeres Grund,
 Mein Leid kommt stets in die Höh'.

„Und die Lieb', die du im Herzen trägst,
 Brich sie ab, brich sie ab, mein Kind!“
 Ob die Blum' auch stirbt,
 wenn man sie bricht,
 Treue Lieb' nicht so geschwind.

„Und die Treu', und die Treu',
 's war nur ein Wort,
 in den Wind damit hinaus.“
 O Mutter und splittert
 der Fels auch im Wind,
 Meine Treue, die hält ihn aus.

LJUBAVNA VJERNOST

„Uroni, uroni svoj jad,
 U more, dijete, more duboko!“
 Ostaje kamen
 na morskome dnu,
 A uvis stremi jad moj.

„A ljubav što nosiš u srcu,
 Slomi je, dijete, slomi je!“
 Dok cvijetak umre
 jer skršen je,
 Vjerna ljubav ne prestaje.

„A vjernost, a vjernost,
 To samo riječ bje,
 vihor nek' nosi je!“
 O majko
 ,bura da stijenu raspline,
 Moja vjernost izdržat će.

LIEBE UND FRÜHLING II.

Stihovi: August Heinrich Hoffmann von Fallersleben

Ich muß hinaus, ich muß zu Dir,
 Ich muß es selbst Dir sagen:
 Du bist mein Frühling, Du nur mir
 In diesen lichten Tagen.

Ich will die Rosen nicht mehr sehn,
 Nicht mehr die grünen Matten;
 Ich will nicht mehr zu Walde gehn
 Nach Duft und Klang und Schatten.

Ich will nicht mehr der Lüfte Zug,
 Nicht mehr der Wellen Rauschen,

LJUBAV I PROLJEĆE II.

Ja moram van, dolazim već,
 To sâm ti reći kanim:
 Jer ti si moje proljeće,
 S tobom su svijetli dani.

Ruže ne želim motriti,
 Ni polja što se zelene;
 Ne želim šumom hoditi,
 Kroz miris, zvuk i sjene.

Neću da zrak me zapahne,
 Ni bučnih valova huk;

Ich will nicht mehr der Vögel Flug
Und ihrem Liede lauschen.

Ich will hinaus, ich will zu Dir,
Ich will es selbst Dir sagen:
Du bist mein Frühling, Du nur mir
In diesen lichten Tagen!

GEHEIMNIS

Stihovi: Karl August Candidus

O Frühlingsabenddämmerung!
O laues, lindes Weh'n,
Ihr Blütenbäume, sprecht, was tut
Ihr so zusammensteh'n?

Vertraut ihr das Geheimnis euch
Von uns'rer Liebe süß?
Was flüstert ihr ein ander zu
Von uns'rer Liebe süß?

WIR WANDELTEN

Stihovi: Georg Friedrich Daumer prema Sándoru Petöfiju

Wir wandelten, wir zwei zusammen,
ich war so still und du so stille,
ich gäbe viel, um zu erfahren,
was du gedacht in jenem Fall.

Was ich gedacht,
unausgesprochen verbleibe das!
Nur Eines sag' ich:
So schön war alles, was ich dachte,
so himmlisch heiter war es all'.

In meinem Haupte die Gedanken,
sie läuteten wie gold'ne Glöckchen:
so wunderschön, so wunderbarlich
ist in der Welt kein and'rer Hall.

Ne želim više ptica let,
Nit' pjesama im zvuk.

Ja moram van, dolazim već,
To sâm ti reći kanim:
Jer ti si moje proljeće,
S tobom su svijetli dani.

TAJNA

O predvečeri proljetna!
O mlaki lahore blag!
O stabla, divno procvala,
Što vas tu okuplja?

Povjeravate l' tajnu vi
O našoj ljubavi?
Što šapućete skupa svi
O našoj ljubavi?

HODALI SMO

Hodali smo, skupa nas dvoje,
ja bijah tih i ti tako tiha,
štošta bih dao da saznam što
bilo ti tada u mislima.

Što mislio sam,
neizrečeno neka ostane!
Samo ću jedno reći:
Sve što pomislih tako lijepo bješe,
nebeski vedra razmišljanja sva.

I sve te misli u mojoj glavi
zvonile su ko zlatna zvonca:
Tako čudesno sladak, čudesno mio,
nijedan zvuk na svijetu nije takav bio.

O LIEBLICHE WANGEN

O OBRAZI DRAGI

Stihovi: Paul Fleming

O liebliche Wangen,
 Ihr macht mir Verlangen,
 Dies rote, dies weiße,
 Zu schauen mit Fleiße.

O obrazi dragi,
 Mamite me, blagi,
 Rumen taj, taj bijeli,
 Gledat' me veseli.

Und dies nur alleine
 Ist's nicht, das ich meine;
 Zu schauen, zu grüssen,
 Zu rühren, zu küssen!
 Ihr macht mir Verlangen,
 O liebliche Wangen!

To jedino nije
 Što mi misli grije;
 Pozdravom vas snubim,
 Milujem i ljubim!
 Mamite me, blagi,
 O obrazi dragi.

O Sonne der Wonne!
 O Wonne der Sonne!
 O Augen, so saugen
 Das Licht meiner Augen.

O sunce miline!
 Milino topline!
 O oči, što piju
 Svjetlo iz očiju.

O englisches Sinnen!
 O himmlisch Beginnen!
 O Himmel auf Erden,
 Magst du mir nicht werden,
 O Wonne der Sonne!
 O Sonne der Wonne!

Andeoske sanje!
 Divno počinjanje!
 O nebo na zemlji,
 Udovolji želji,
 Milino topline,
 O sunce miline.

O Schönste der Schönen!
 Benimm mir dies Sehnen,
 Komm, eile, komm, komme,
 Du süße, du fromme!
 Ach, Schwester, ich sterbe,
 Ich sterb', ich verderbe,
 Komm, tröste, komm, heile,
 Benimm mir dies Sehnen,
 O Schönste der Schönen!

Od najljepših ljepša,
 Čežnja nek' se smekša,
 K meni dođi, mila,
 Čestita i čila,
 Ah, sejo, ja ginem,
 Ginem ti i venem,
 Tješi me, izliječi,
 Čežnja nek' se smekša,
 Od najljepših ljepša.

SAPPHISCHE ODE

Stihovi: Hans Schmidt

Rosen brach ich nachts
mir am dunklen Hage;
süßer hauchten Duft sie als je am Tage;
doch verstreuten reich die bewegten Äste
Tau, der mich nässte.

Auch der Küsse Duft mich wie nie berücke,
die ich nachts von Strauch
deiner Lippen pflückte:
Doch auch dir,
bewegt im Gemüt gleich jenen,
tauten die Tränen.

RUHE, SÜßLIEBCHEN

Stihovi: Johann Ludwig Tieck

Ruhe, Süßliebchen, im Schatten
der grünen, dämmernden Nacht:
es säuselt das Gras auf den Matten,
es fächelt und kühlt dich der Schatten
Und treue Liebe wacht.
Schlafe, schlaf ein,
leiser rauscht der Hain,
ewig bin ich dein.

Schweigt, ihr versteckten Gesänge,
und stört nicht die süßeste Ruh'!
Es lauschet der Vögel Gedränge,
es ruhen die lauten Gesänge,
schließ, Liebchen, dein Auge zu.
Schlafe, schlaf ein,
im dämmernden Schein,
ich will dein Wächter sein.

SAPFIČKA ODA

Ruže brah noću
na proplanku tamnu.
Mirisahu mi slađe no po danu;
a nemirne tad se grane povile,
rosom me škropile.

Cjelova miris noćas me taknuo,
sa usana me
tvojih zapahnuo;
i dušu tvoju
čuvstva su ganula,
suza je kanula.

PRESLATKA, MIRIJ

Preslatka, miruj u sjeni,
dok noćca spušta se;
trava se šušteć' zeleni,
svježoj prepusti se sjeni,
vjerno ljubav čuva te.
Spavaj, usni san,
tiše šumi gaj,
svagda tvoj sam, znaj.

Šutite, pjevovi skriti,
slađan ne ometajte mir!
Čuje se cvrkut ptičji,
glasni su napjevi tihi,
sklopi oči, ljubavi.
Spavaj, usni san,
uz večernji sjaj,
ja Čuvar tvoj sam, znaj.

Murmelt fort, ihr Melodien,
 rausche nur, du stiller Bach.
 Schöne Liebesphantasien
 sprechen in den Melodien,
 zarte Träume schwimmen nach.
 Durch den flüsternden Hain
 schwärmen goldne Bienenlein
 und summen zum Schlummer dich ein.

Mumljajte samo, melodije,
 potoče, tiho šumi ti.
 A ljubavne fantazije
 govore kroz melodije,
 tiho plove nježni sni.
 Šuškanje u gaju čuj
 i zlačanih pčela zuj,
 pa snu se i ti povinuj.

HEIMWEH II. (O WÜßT ICH DOCH)

DOMOTUŽJE II. (O KAD BIH ZNAO)

Stihovi: Klaus Groth

O wüßt ich doch den Weg zurück,
 den lieben Weg zum Kinderland!
 O warum sucht' ich nach dem Glück
 und ließ der Mutter Hand?

O kad bih se znao vratiti,
 u zemlju djetinjstva naći put;
 čemu još sreću tražiti
 i majčin skut?

O wie mich sehnet auszuruhn,
 von keinem Streben aufgeweckt,
 die müden Augen zuzutun,
 von Liebe sanft bedeckt!

Baš bih se rado smirio,
 od težnji svih neprobuđen;
 od umora zažmirio,
 ljubavlju ozaren!

Und nichts zu forschen, nichts zu spähn,
 und nur zu träumen leicht und lind;
 der Zeiten Wandel nicht zu sehn,
 zum zweiten Mal ein Kind!

Ni na što ne bih vrebao,
 tek snu da predam se;
 na vrijeme ne bih gledao,
 da opet dijete postanem.

O zeig mir doch den Weg zurück,
 den lieben Weg zum Kinderland!
 Vergebens such ich nach dem Glück,
 ringsum is öder Strand!

Pokaži put mi povratka
 tamo u zemlju djetinjstva!
 Uzalud sreću tražim sad,
 posvuda pustara.

ALTE LIEBE

Stihovi: Karl August Candidus

Es kehrt die dunkle Schwalbe
aus fernem Land zurück,
die frommen Störche kehren
und bringen neues Glück.

An diesem Frühlingsmorgen,
so trüb' verhängt und warm,
ist mir, als fänd' ich wieder
den alten Liebesharm.

Es ist als ob mich leise
wer auf die Schulter schlug,
als ob ich säuseln hörte,
wie einer Taube Flug.

Es klopft an meine Türe,
und ist doch niemand draus;
ich atme Jasmindüfte,
und habe keinen Strauß.

Es ruft mir aus der Ferne,
ein Auge sieht mich an,
ein alter Traum erfaßt mich
und führt mich seine Bahn.

MÄDCHENLIED

Stihovi: Paul Heyse

Auf die Nacht in der Spinnstub'n
da singen die Mädchen,
da lachen die Dorfbub'n,
wie flink geh'n die Rädchen!
Spinnt jedes am Brautschatz,
daß der Liebste sich freut.
Nicht lange, so gibt es
ein Hochzeitgeläut.

STARA LJUBAV

Vraća se tamna lasta
iz zemlje daleke;
pristižu smjerne rode
i sreću donose.

A ovo proljetno jutro
tmurno i sparno je sad;
kao da opet oćutjeh
svoj stari ljubavni jad.

Ko da me netko tiho
tapše po leđima sved;
kao da šuštanje čujem
goluba nekog let.

Na vrata mi netko kuca,
al' nikoga nema tu;
udišem miris jasmina,
buketa niotkud.

Netko izdaleka zove,
pogled mi šalje blag;
san me obuzima stari,
na svoj me navodi trag.

DJEVOJAČKA PJESMA

Noću u predionicama
djevojke pjevaju;
momačka je tu galama,
spretno presti znaju.
Svaka ruho prede
za svoga dragana;
uskoro će zvonit'
i zvona svadbena.

Kein Mensch, der mir gut ist,
will nach mir fragen.
Wie bang mir zumut ist,
wem soll ich's klagen?
Die Tränen rinnen
mir übers Gesicht
wofür soll ich spinnen?
Ich weiß es nicht!

I nikog nema sad
da upita za me.
Mučninu osjećam,
kome to da kažem?
Suze se cijede,
niz lice se slile;
zašto da predem,
ne znam, prelje mile.

DIE MAINACHT

Stihovi: Ludwig Heinrich Christoph Höltz

Wann der silberne Mond
durch die Gesträuche blinkt,
Und sein schlummerndes Licht
über den Rasen streut,
Und die Nactigall flötet,
Wandl' ich traurig vom Busch zu Busch.

Selig preis' ich dich dann,
flötende Nactigall,
Weil dein Weibchen
mit dir wohnt in einem Nest,
Ihrem singenden Gatten
Tausend trauliche Küsse gibt.

Überhüllet vom Laub
girret ein Taubenpaar
Sein Entzücken mir vor;
aber ich wende mich,
Suche dunklere Schatten,
Und die einsame Träne rinnt.

Wann, o lächelndes Bild,
welches wie Morgenrot
Durch die Seele mir strahlt,
find ich auf Erden dich?
änd die einsame Träne
Bebt mir heißer die Wang' herab!

SVIBANJSKA NOĆ

Kad srebrni mjesec
kroz grmlje žmirka,
Dok dremljivo svjetlo
ledinu obasjava,
A slavuj pjevuši,
Od grma do grma tužan koračam.

Blaženo hvalim te,
raspjevani slavuju,
Jer ženka
s tobom u gnijezdu stanuje
I mužjaku raspjevanom
Tisuće cjelova daruje.

Prekriven lišćem
guče golubova par,
Ushićeni su,
a ja se okrećem,
Za debljim tragom hladom,
A suza kapa samotna.

O nasmijana sliko,
što poput zore
Dušom mi zračiš,
kad ću te na zemlji naći?
Samotna suza
Vrelo mi curi niz obraze.

ES TRÄUMTE MIR

Stihovi: Georg Friedrich Daumer

Es träumte mir,
Ich sei dir teuer;
Doch zu erwachen
Bedurft' ich kaum.
Denn ach im Traume
Bereits empfand ich,
Es sei ein Traum.

SANJAO SAM

Sanjao sam,
Dragocjen sam tebi,
Ali se probudit'
Nisam trebao,
Jer ah - već u snu
Oćutio sam
Da to je san.

VERZAGEN

Stihovi: Karl von Lemcke

Ich sitz' am Strande der rauschenden See
Und suche dort nach Ruh',
Ich schaue dem Treiben der Wogen
Mit dumpfer Ergebung zu.

Die Wogen rauschen zum Strande hin,
Sie schäumen und vergehn,
Die Wolken, die Winde darüber,
Die kommen und verwehn.

Du ungestümes Herz sei still
Und gib dich doch zur Ruh',
Du sollst mit Winden und Wogen
Dich trösten, - was weinst du?

UPLAŠENOST

Na obali sam mora šumećeg
I tamo tražim mir;
I promatram valova igru
S predanjem turobnim.

Valovi šume put obale,
Prolaze, pjene se;
Oblaci i hladni vjetrovi,
Dolaze, prolaze.

Žestoko srce, stišaj se
i smiri sad se ti;
S valovima i vjetrom
Utješi se, ne plači.

VON EWIGER LIEBE

Stihovi: August Heinrich Hoffmann von Fallersleben prema narodnoj pjesmi

Dunkel, wie dunkel in Wald und in Feld!
 Abend schon ist es, nun schweiget die Welt.
 Nirgend noch Licht und nirgend noch Rauch,
 Ja, und die Lerche sie schweiget nun auch.
 Kommt aus dem Dorfe der Bursche heraus,
 Gibt das Geleit der Geliebten nach Haus,
 Führt sie am Weidengebüsche vorbei,
 Redet so viel und so mancherlei:

„Leidest du Schmach und betrübest du dich,
 Leidest du Schmach von andern um mich,
 Werde die Liebe getrennt so geschwind,
 Schnell, wie wir früher vereinigt sind.
 Scheide mit Regen und scheide mit Wind,
 Schnell wie wir früher vereinigt sind.“

Spricht das Mägdelein, Mägdelein spricht:
 „Unsere Liebe sie trennet sich nicht!
 Fest ist der Stahl und das Eisen gar sehr,
 Unsere Liebe ist fester noch mehr.
 Eisen und Stahl, man schmiedet sie um,
 Unsere Liebe, wer wandelt sie um?
 Eisen und Stahl, sie können zergehn,
 Unsere Liebe muß ewig bestehn!“

O VJEČNOJ LJUBAVI

Tamno, u šumi, polje tamno je!
 Večer je sada i već šuti svijet.
 Niotkud svjetla, dima niotkud,
 Pa čak i ševa mala utihnu.
 Iz sela eno momak dohodi,
 On dragu svoju kući odvodi;
 Baš kraj vrbika prošao je s njom,
 I štošta joj je tad govorio:

„Trpiš li ruglo, zar tužna si,
 Trpiš li ruglo zbog mene ti?
 Hoće li ljubav brzo prestati,
 Brzo ko što nekoć bjesmo združeni?
 Hoće li s kišom, s vjetrom nestati,
 Brzo ko što nekoć bjesmo združeni?“

Djevojka, djeva prozbori tad:
 „Naša se ljubav ne razdvaja.
 Čelik je čvrst, željezo čvršće jest,
 Naša je ljubav nešto najčvršće.
 Željezo, čelik ćeš obraditi,
 Tko će našu ljubav preobraziti?
 Željezo, čelik već se rastale,
 Nek' naša ljubav vječno potraje!“

HENRI DUPARC

AU PAYS OÙ SE FAIT LA GUERRE

Au pays où se fait la guerre
Mon bel ami s'en est allé;
Il semble à mon cœur désolé
Qu'il ne reste que moi sur terre!
En partant,
au baiser d'adieu,
Il m'a pris mon âme à ma bouche.
Qui le tient si longtemps,
mon Dieu?
Voilà le soleil qui se couche,
Et moi, toute seule en ma tour,
J'attends encore son retour.

Les pigeons sur le toit roucoulent,
Roucoulent amoureusement;
Avec un son triste et charmant
Les eaux sous les grands saules coulent.
Je me sens tout près de pleurer;
Mon cœur comme un lys plein s'épanche,
Et je n'ose plus espérer.
Voici briller la lune blanche,
Et moi, toute seule en ma tour,
J'attends encore son retour.

Quelqu'un monte à grands
pas la rampe :
Serait-ce lui, mon doux amant?
Ce n'est pas lui, mais seulement
Mon petit page avec ma lampe.
Vents du soir, volez, dites-lui
Qu'il est ma pensée et mon rêve,
Toute ma joie et mon ennui.
Voici que l'aurore se lève,
Et moi, toute seule en ma tour,
J'attends encore son retour.

U ZEMLJU GDJE SE RATUJE

Stihovi: Pierre-Jules-Théophile Gautier

U zemlju gdje se ratuje
Otišao je moj dragi;
Mojemu se očajnom srcu čini
Da sam ostala sama na zemlji!
Kad je odlazio,
opraštajući se poljupcem,
S usana mi je odnio dušu.
Tko ga tako dugo zadržava,
Bože moj?
Sunce upravo zalazi,
A ja, posve sama u svojoj kuli,
Još čekam da se vrati.

Golubi na krovu guguču,
Guguču zaljubljeno;
Tužno i ljupko žuboreći
Protječu vode pod visokim vrbama.
Osjećam da sam na rubu suza;
Srce mi se rastvara kao zreo ljljan,
A više se ne usuđujem nadati.
Bijeli mjesec blista,
A ja, posve sama u svojoj kuli,
Još čekam da se vrati.

Netko se krupnim koracima
uspinja stubištem:
Je li to moj premili dragi?
Nije on, nego samo
Moj mali paž sa svjetiljkom.
Večernji vjetrovi, poletite, kažite mu
Da je on moja misao i moj san,
Sva moja radost i moja muka.
Već zora puca,
A ja, posve sama u svojoj kuli,
Još čekam da se vrati.

EXTASE

Stihovi: Jean Lahor

Sur ton sein pâle
 mon cœur dort
 D'un sommeil doux comme la mort:
 Mort exquise, mort parfumée
 Du souffle de la bien aimée:
 Sur un lys pâle
 mon cœur dort...

ZANOS

Na tvojim blijedim grudima
 moje srce spava
 Snom ugodnim kao smrt:
 Slasna smrt, smrt što miriše
 Na dah ljubljene:
 Na blijedom ljiljanu
 moje srce spava...

PHIDYLÉ

Stihovi: Charles-Marie-René Leconte de Lisle

L'herbe est molle au sommeil
 sous les frais peupliers,
 Aux pentes des
 sources moussues,
 Qui dans les prés en fleur
 germant par mille issues,
 Se perdent sous les noirs halliers.

Repose, ô Phidylé! Midi sur les feuillages
 Rayonne et t'invite au sommeil.
 Par le trèfle et le thym,
 seules, en plein soleil,
 Chantent les abeilles volages.

Un chaud parfum circule
 au détour des sentiers,
 La rouge fleur des blés s'incline,
 Et les oiseaux, rasant de l'aile la colline,
 Cherchent l'ombre des églantiers.

Les taillis sont muets;
 le daim, par les clairières,
 Devant les meutes aux abois
 Ne bondit plus;
 Diane, assise au fond des bois,
 Polit ses flèches meurtrières.

FIDILA¹

Trava je meka za san
 pod svježim jablanima,
 Na obroncima uz vrela
 obrasla mahovinom,
 Što na rascvjetanim livadama
 izbijaju s tisuće mjesta
 I poniru pod gusto šipražje.

Odmori se, o Fidilo! Podne u lišće
 upire zrake i poziva te da usneš.
 Oko djeteline i majčine dušice,
 same, po žarkom suncu,
 Zuje nestašne pčele.

Topao miris struji
 gdje staze zaokreću,
 Klanja se crveni cvijet u žitu,
 A ptice, krilom dotičući brežuljak,
 Traže hladovinu među divljim ružama.

Šumarci su nijemi;
 po čistinama, jelen
 Pred čoporima što laju
 Više ne skakuće;
 sjedeći duboko u šumi, Dijana
 Glača ubojite strijele.

¹ Henri Duparc uglazbio je sihove prve, druge, treće i posljednje kitice.

Dors en paix,
belle enfant
aux rires ingénus,
Aux nymphes agrestes pareille!
De ta bouche
au miel pur j'écarterais l'abeille,
Je garantirai tes pieds nus.

Laisse sur ton épaule
et ses formes divines,
Comme un or fluide et léger,
Sous mon souffle amoureux
courir et voltiger
L'épaisseur de tes tresses fines!

Sans troubler ton repos,
sur ton front transparent,
Libre des souples bandelettes,
J'unirai l'hyacinthe
aux pâles violettes,
Et la rose au myrte odorant.

Belle comme Érycine
aux jardins de Sicile,
Et plus chère à mon coeur jaloux,
Repose!
Et j'emplirai du souffle le plus doux
La flûte à mes lèvres docile.

Je charmerai les bois, ô blanche Phidylé,
De ta louange familière;
Et les nymphes,
au seuil de leurs grottes de lierre,
En pâleront, le coeur troublé.

Mais, quand l'Astre,
incliné sur sa courbe éclatante,
Verra ses ardeurs s'apaiser,
Que ton plus beau sourire
et ton meilleur baiser
Me récompensent de l'attente!

Mirno spavaj,
lijepa djevojčice
što se bezazleno smiješ,
Nalik na šumske nimfe!
S tvojih ću usana
od čistog meda maknuti pčelu,
Čuvat ću tvoje bose noge.

Pusti da niz ramena
i božanski stas,
Poput žitka i lakog zlata,
Pod mojim zaljubljenim dahom
leprša i leluja
Tvoja gusta tanana kosa!

Ne remeteći ti počinak,
na tvom čistom čelu,
Slobodnu od gipkih vrpca,
Zumbule ću združiti
s blijedim ljubicama
I ružu s mirisnom mirtom.

Ti, lijepa poput
vrijesa u sicilijanskim vrtovima,
A draža mojemu ljubomornom srcu,
Odmori se!
I najblažim ću dahom ispuniti
Sviralu podatnu mojim usnama.

Očarat ću šume, o bijela Fidilo,
Hvalospjevom tebi, koja dobro znaš;
A nimfe će,
na pragu svojih pećina od bršljana,
Od toga probljedjeti, smućena srca.

No kad Sunce,
krećući niz svoju blještavu krivulju,
Vidi kako se smiruje njegov žar,
Neka me tvoj najljepši osmijeh
i najjači cjelov
Nagrade što sam čekao!

SERGEJ VASILJEVIČ RAHMANJINOV

О НЕТ, МОЛЮ, НЕ УХОДИ!

Stihovi: Dmitrij Sergejevič Merežkovskij

О нет, молю, не уходи!
 Вся боль – ничто перед разлукой.
 Я слишком счастлив этой мукой,
 Сильней прижми меня к груди,
 Скажи: «Люблю». Пришёл я вновь,
 Больной, измученный и бледный.
 Смотри, какой я слабый, бедный,
 Как мне нужна твоя любовь...

Мучений новых впереди
 Я жду, как ласк, как поцелуя,
 И об одном молю, тоскуя:
 О, будь со мной, не уходи!
 О, будь со мной, не уходи!

NE, MOLIM TE, NE ODLAZI!

Ne, molim te, ne odlazi!
 Sva bol? Rastanak jače boli.
 O, kako one muke volim,
 Daj zagrlj me čvrsto ti,
 „Ljubim te“, reci. Sad sam tu,
 Bolestan, izmučen i jadan.
 Gle, slab sam, blijed, blizine gladan,
 Ja trebam tvoju ljubav svu...

Uz cjelove i nježnosti
 Očekujem i nove boli,
 I s čežnjom samo jedno molim:
 O budi tu, ne odlazi!
 O budi tu, ne odlazi!

ПОЛЮБИЛА Я НА ПЕЧАЛЬ СВОЮ

Stihovi: Aleksandr Aleksejevič Pleščejev prema Tarasu Grigoroviču Ševčenku

Полюбила я,
 На печаль свою,
 Сиротинушку
 Бесталанного.
 Уж такая выпала!
 Разлучили нас
 Люди сильные;
 Увезли его,
 Сдали в рекруты...
 И солдаткой я,
 Одинокой я,
 Знать, в чужой избе
 И состарюсь...
 Уж такая выпала.

JA ZAVOLJELA NA TUGU I JAD

Ja zavoljela
 Na tugu i jad
 Jadna kukavca,
 Nevoljnika mog.
 I što snađe me!
 Rastaviše nas
 Ljudi svemoćni;
 Odvedoše ga,
 Unovačiše...
 Žena soldata,
 Sama-samcata,
 Tu na tuđemu
 I ostarjet ću.
 I što snađe me.

СУМЕРКИ

Stihovi: Ivan Ivanovič Thorževskij prema Jean-Marie Guyot

Она задумалась. Одна, перед окном
Склоняясь, она сидит и в сумраке ночном
Мерцает долгий взор;
а в синеве безбрежной
Темнеющих небес,
роняя лучь свой нежный,

Восходят звёздочки бесшумною толпой;
И кажется, что там какой-то светлый рой
Таинственно парит и,
словно восхищённый,
Трепещет над её головкою склонённой.

SUMRAK

Uz prozor svoj i sama, zamišljena sva,
I zgurena tu sjedi dok kroz sumrak sja,
Treperi pogled dug;
u beskrajnomu mraku
Nebesa dugo gasnu,
i uz nježnu zraku

Već zvjezdice se pale, ne zna im se broj;
I čini se da tamo neki svijetli roj
Tajanstven se leluja,
pun blaženstva, slave
Svjetluca blago ponad pognute joj glave.

ОНИ ОТВЕЧАЛИ

Stihovi: Lev Aleksandrovič Mej prema Victoru Hugou

Спросили они: „Как в летучих челнах,
Нам белою чайкой скользить на волнах,
Чтоб нас сторожа не догнали?“
– Гребите! – оне отвечали.

Спросили они: „Как забыть навсегда,
Что в мире юдольном есть бедность, беда,
Что есть в нём гроза и печали?“
– Засните! – оне отвечали.

Спросили они: „Как красавиц привлечь
Без чары: чтоб сами, на страстную речь,
Оне нам в объятия пали?“
– Любите! – оне отвечали.

ONE ODGOVARAJU

Upitali njih: – Kao galeb bijel da l'
Naš čun će strelovito rezati val
Kad strogi čuvari nas gone?
– Veslajte! – odgovore one.

Upitali: – Kako zaboravit to
Da muče nas ovdje tegobe i zlo,
I tuga uz nevolje bolne?
– Usnite! – odgovore one.

Upitali: – Kako, ljepotice, vas
Privoljet da strasti nas sjedini slast,
U naručaj svaka da klone?
– Ljubite! – odgovore one.

Я ЖДУ ТЕБЯ

Stihovi: Maria Avgustovna Davidova

Я жду тебя! Закат угас,
 И ночи тёмные покровы
 Спуститься на землю готовы
 И спрятать нас.

Я жду тебя! Душистой мглой
 Ночь напоила мир уснувший,
 И разлучился день минувший
 На век с землей.

Я жду тебя! Терзаясь и любя,
 Считаю каждая мгновенья,
 Полна тоски и нетерпенья.
 Я жду тебя!

JA ČEKAM TE

Ja čekam te! U kasan čas
 Duboke noći plašt je tmasti
 Na snenu zemlju spreman pasti
 I skriti nas.

Ja čekam te! A noć sav svijet
 Mirisnom maglom pokri nijemom,
 Dan ovaj rastao se s zemljom
 Sad zauvijek.

Ja čekam te! Ljubeći, mučim se,
 A sporo vuče mi se vrijeme
 U čežnji i uz nestrpljenje.
 Ja čekam te!

СИРЕНЬ

Stihovi: Ekaterina Andreevna Krasnova (rođ. Beketova)

По утру, на заре,
 По росистой траве,
 Я пойду свежим утром дышать;
 И в душистую тень,
 Где теснится сирень,
 Я пойду своё счастье искать...

В жизни счастье одно
 Мне найти суждено,
 И то счастье в сирени живёт;
 На зелёных ветвях,
 На душистых кистях
 Моё бедное счастье цветёт.

JORGOVAN

Zora čim se javi,
 Ja na rosnoj travi
 Punim plućima tu dišem.
 U mirisnoj sjeni
 Jorgovan je sneni,
 Svoju sreću tamo ištem.

Sreća je tek jedna,
 Samo nje sam vrijedna,
 Sreća mi kraj jorgovana;
 Dok grm grane širi,
 Tu uz cvatnje miris
 Tužna mi je sreća dana.

НОЧЬ ПЕЧАЛЬНА

Stihovi: Ivan Bunjin

Ночь печальна, как мечты мои.
Далеко в глухой степи широкой
Огонёк мерцает одинокий...
В сердце много грусти и любви.

Но кому и как расскажешь ты,
Что зовёт тебя, чем сердце полно!
— Путь далёк, глухая степь безмолвна.
Ночь печальна, как мои мечты.

NOĆ JE TUŽNA

Noć je tužna kao moji sni.
Široko se pusta stepa stere,
U daljini vatrice trepere...
Srce tuguje bez ljubavi.

Komu ćeš i kako reći ti
Što te muči, zašto srce strepi!
— Put je dalek, muk u pustoј stepi.
Noć je tužna kao moji sni.

О, НЕ ГРУСТИ!

Stihovi: Aleksej Nikolajevič Apuhtin

О, не грусти по мне!
Я там, где нет страданий
Забудь былых скорбей
мучительные сны.
Пусть будут обо мне
твои воспоминанья
Светлей, чем первый день весны.

О, не тоскуй по мне!
Меж нами нет разлуки,
Я так же, как и встарь,
душе твоей близка.
Меня по-прежнему
твои волнуют муки,
Меня гнетёт твоя тоска.
Живи! ты должен жить!
И если силой чуда
Ты здесь найдёшь отраду и покой,
То знай, что это я
Откликнулась оттуда
На зов души твоей больной.

О, НЕ ТУГУЈ!

Ne tuguj za mnom ti!
Tu gdje sam nema patnji.
Zaboravi sad svaki tužni,
mučni san.
U sjećanju me svom
ti s više svjetla pamti
No proljetni što sjaji dan.

Ne žudi za mnom ti!
Mi nismo razdvojeni.
Još uvijek tvojoj duši
dodir moj je bliz.
Sve ove tvoje muke
egobne su meni;
To boli što mi patiš ti.
I živi! Budi živ!
I čudom ti za patnje
Tu ako nađeš sebi mir i blagoslov,
Tad znaj da to sam ja
Znak dala ti odatle
Na bolesne ti duše zov.

НЕ ПОЙ, КРАСАВИЦА

TU NE PJEVAJ, LJEPOTICE

Stihovi: Aleksandar Sergejevič Puškin

Не пой, красавица, при мне
Ты песен Грузии печальной:
Напоминают мне оне
Другую жизнь и берег дальный.

Tu ne pjevaj, ljepotice,
Gruzijske melodije tužne,
Jer svaki put me podsjetje
Na drugi život, žale južne.

Увы! напоминают мне
Твои жестокие напевы
И степь, и ночь — и при луне
Черты далёкой, бедной девы.

Ah, oživi kroz čudnu moć
Tvog nemilòsrdnoga pjeva
Na mjeseciini steпа, noć,
Daleka ucviljena djeva.

Я призрак милый, роковой,
Тебя увидев, забываю;
Но ты поёшь — и предо мной
Его я вновь воображаю.

Njen dragi, za me kobni lik
Zaboravljam kad god te gledam;
Ti zapjevaš — i u taj hip
Sav uspomenaма se predam.

Не пой, красавица, при мне
Ты песен Грузии печальной:
Напоминают мне оне
Другую жизнь и берег дальный.

Tu ne pjevaj, ljepotice,
Gruzijske melodije tužne,
Jer svaki put me podsjetje
Na drugi život, žale južne.

Nakladnik: Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog

Za nakladnika: Dražen Sirišćević, ravnatelj

Producentica programa: Ana Boltužić

Urednica: Ana Boltužić

Autor teksta: Ivan Ćurković

Prevoditelji: Sead Muhamedagić (njemački jezik),

Morana Čale (francuski jezik), Radomir Venturin (ruski jezik)

Lektorica: Rosanda Tometić

Oblikovanje, grafička priprema i tisak:

Intergrafika TTŽ d. o. o., Zagreb

Naklada: 500 primjeraka

Cijena: 20 kuna

www.lisinski.hr

A close-up portrait of Thomas Hampson, a middle-aged man with grey hair, looking down and to the left. He is wearing a white button-down shirt and a dark jacket. The background is a plain, light-colored wall.

LISINSKI
ARIOSO
GLAS ZA
LISINSKI
NEPROCENJIV DOŽIVLJAJ!

14. VELJAČE 2016.

THOMAS HAMPSON

The Philharmonics

bariton

27. VELJAČE 2016.

ČEŠKA FILHARMONIJA

Kirill Gerstein GLASOVIR

Jiří Bělohlávek DIRIGENT

**LISINSKI
SUBOTOM
UVJEK
LISINSKI**
NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!

LISINSKI ARISO GLAS ZA LISINSKI

NEPROCENJIV DOŽIVLJAJ!

GRAD ZAGREB

CROATIA OSIGURANJE
osiguranje 1854

Zagreb
moj grad

tportal.hr

KONCERTNA DVORANA CONCERT HALL

LISINSKI

NEPROCENJIV DOŽIVLJAJ | UNVALUABLE EXPERIENCE